

Verkenning Pilothub Digitaal Toetsen en Beoordelen.

Communitydag toont urgentie van samenwerken aan digitaal toetsen

Digitaal toetsen leeft volop in het mbo, hbo en wo - én er is groot enthousiasme om kennis en denkkracht te bundelen. Dit maakte de 17 april gehouden Npuls- Communitydag 'Verkenning Pilothub Digitaal Toetsen en Beoordelen' duidelijk. Zo'n 80 mbo-, hbo-, en wo-professionals kwamen samen om input te geven en te reflecteren op de voor de pilothub geprioriteerde 5 thema's. Wat vinden de onderwijsprofessionals belangrijk en urgent?

Of het nou in het mbo, hbo of wo is, overall leven vergelijkbare vraagstukken, bleek al direct tijdens de lunch waarbij deelnemers met elkaar spraken over de technische en didactische uitdagingen waarvoor hun onderwijsinstellingen staan. De vraag naar digitaal toetsen is sterk gegroeid en overstijgt de capaciteit. Velen zoeken handvatten om dit nijpende probleem aan te pakken. Tegelijkertijd gaan veel instellingen over op formatief, programmatisch of authentiek toetsen en beoordelen. Het toetsen moet flexibeler worden en gepersonaliseerd. Ze willen weten hoe ze dit digitaal het best kunnen ondersteunen. En er is een wens om samen op te trekken in de gesprekken met commerciële Edtech-partijen.

► 'Ik mis een centrale visie op (taal)toetsen en examineren'

Verspilling van resources

Alle deelnemers willen méér kennisuitwisseling en samenwerking, en zouden het mooi vinden als er een Pilothub Digitaal Toetsen en Beoordelen komt. Zo mist Bram de Jong, toetsdeskundige bij Radboud in'to Languages, een centrale visie op (taal)toetsen en examineren. 'In Nederland kan iedereen nu zijn eigen aanpak kiezen. Dat leidt tot een wildgroei en verspilling van resources. Ik hoop op meer samenwerking! Ik ben bijvoorbeeld op zoek naar kennis van en ervaring met toetsen in een niet gecontroleerde omgeving, en over toetsen en AI.'

Pilothub hard nodig

Volgens Silvester Draaijer, hoofd van de Onderwijswerkplaats van de VU Amsterdam, is een Pilothub Digitaal Toetsen en Beoordelen hard nodig. 'Alle instellingen bedenken nu honderd keer hetzelfde en voeren dat honderd keer uit. Door samenwerking bereiken we schaalvergroting en kunnen we kennis delen! We werken al veel samen, maar alles ontwikkelt zich nu zo snel dat dit nog meer en beter kan. We moeten gezamenlijk afdwingen dat leveranciers zich aan veiligheids- en uitwisselingsstandaarden houden. Je moet goed kunnen wisselen van leverancier.' Silvester wil zich vooral verdiepen in 'Toetsen en leren', zegt hij: 'Hoe kunnen we toetsen inzetten om het leren te bevorderen - en hoe kunnen we dit digitaal ondersteunen?' Hij heeft hoge verwachtingen van AI. En hij wil meer weten over authenticiteit, beroepsgericht testen, bijvoorbeeld met VR/XR-simulaties.

Op zoek naar gelijkgestemden

Ook Angela Graat, adviseur onderwijs en toetsdeskundige bij (v)mbo-school Yuverta vindt het belangrijk dat er een pilothub Pilothub Digitaal Toetsen en Beoordelen komt. ‘Bij het mbo zijn we formatief handelen aan het implementeren: geen cijfers meer maar focus op het leren en niet het cijfer! Ik wil de “van toets naar toets” cultuur doorprikken. We moeten niet kijken naar cijfers maar naar wat het leerknelpunt van de student is. Toetsen moet meer gericht zijn op leren. Ik ben op zoek naar gelijkgestemden en wil weten hoe je formatief handelen goed inricht in een ICT-systeem. Ik ben op zoek naar kennis en ervaring en over wat de digitale techniek kan bijdragen om het leren inzichtelijk kan maken; en naar hoe je digitaal toetsen en toetsen op papier kunt verenigen.’

Aanloop naar de Communitydag: wat ging eraan vooraf?

Annette Peet, projectmanager Digitaal Toetsen bij SURF, schetst de aanloop naar de Communitydag. ‘Het thema toetsen staat door de onderwijsinnovatie en digitalisering bij veel instellingen hoog op de agenda. Er zijn de laatste jaren al diverse netwerken rond toetsen opgericht. Bijvoorbeeld het [Netwerk Examinering en Digitalisering van MBO Digitaal](#), het [Kennispunt MBO Onderwijs & Examinering](#), het [h\(bo\)-Netwerk Toetsbekwaamheid](#), en de [SURF-Special Interest Group \(SIG\) Digitaal toetsen](#). Maar binnen Npuls heeft het thema toetsen nog geen plek. Npuls wil daarom verkennen of dit een onderwerp is om binnen Npuls op te nemen, en om te kijken hoe het zich verhoudt tot de thema’s waarop Npuls al actief is. Men wil weten welke behoeften en vraagstukken er in het onderwijsveld zijn en hoe urgent die zijn.’

Annette: ‘Als expert op dit onderwerp voer ik de verkenning uit samen met bureau [Fundatis](#) en een Kernteam. Dit team bestaat uit vijf personen (uit mbo, hbo en wo) die al jaren bezig zijn met digitaal toetsen, onder wie ikzelf. De andere teamleden zijn Sandro Jansz van Fundatis, Marjoleine Dobbelaer van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN), Nelleke Lafeber van de MBO Raad, en Sharon Klinkenberg van de Universiteit van Amsterdam (UVA). Ook betrekken we een klankbordgroep van dertig personen - medewerkers en studenten - uit mbo, hbo, en wo. Na twee online klankbordsessies heeft het Kernteam 5 themalijnen geprioriteerd. We willen vandaag via de workshops horen wat onze stakeholders ervan vinden en ze enthousiasmeren.’

Toekomstgericht toetsen als thema binnen Npuls

Voorafgaand aan de Communitydag kregen de deelnemers het document ‘Toekomstgericht toetsen als thema binnen Npuls’. Dit beschrijft de 5 themalijnen, de aanpak, activiteiten, en de planning. De 5 themalijnen zijn:

- Toetsen en leren
- Digitaal examineren en tentamineren
- Toetsen vanuit visie
- Grip op het toetslandschap
- Community & kennisdeling

In workshops in gesprek over de thema's

Na de lunch gingen de deelnemers in twee workshoprondes in gesprek over verschillende thema's. Voor elk thema gaven ze antwoord op de vragen:

Wanneer ben ik tevreden? Welke vragen moeten dan beantwoord zijn en welke problemen opgelost? En: hoe kunnen we daar samen het beste aan werken?

Er werden ervaringen uitgewisseld, vragen en behoeften benoemd, en ideeën gelanceerd. Deze werden op post-its geschreven en op een flip-over geplakt. Er kwamen duidelijke vragen, behoeften en wensen naar voren – en er was veel herkenning.

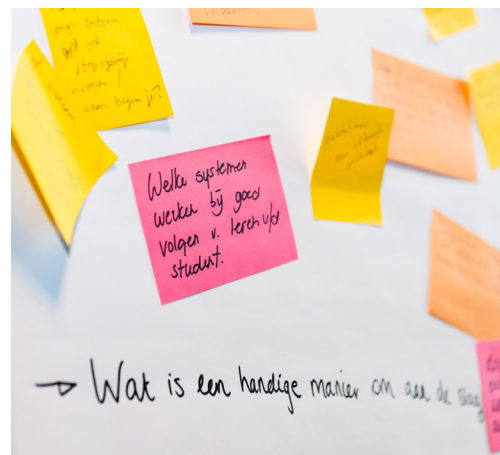
Wat deelnemers zeggen over 'toetsen en leren'

Bij de workshop 'Toetsen en leren', ingeleid door kernteamlid Nelleke Lafeber, was te horen dat veel onderwijsinstellingen af willen van de toets als 'afrekenmoment'. Ze willen aan de slag met 'ontwikkelingsgericht toetsen'. Sommige zijn nog aan het uitzoeken hoe, anderen zijn al nieuwe toetsvormen aan het implementeren, zoals 'kwalificerend' of 'programmatisch' toetsen. Dit brengt nieuwe behoeftes met zich mee en men zou het fijn vinden als dat digitaal ondersteund wordt. Sommige deelnemers willen de vraagstukken eerst structureren, bijvoorbeeld op groeps grootte, doelen en manieren van leren.

► **'We zien nieuwe onderwijs- en toetsvormen maar veelal vanuit "oud denken" - hoe doorbreek je dat?'**

Werken aan cultuurverandering en draagvlak

Verskillende deelnemers zien het meekrijgen van docenten en studenten met de nieuwe manieren van toetsen als een grote uitdaging, zeggen ze. 'We zien nieuwe onderwijs- en toetsvormen maar veelal vanuit "oud denken" - hoe doorbreek je dat?'; en 'Veel docenten hebben nog het gevoel dat alleen een cijfer een indicatie geeft waar de lerende staat'; of 'Er moet meer ruimte komen voor andere soorten bewijsstukken, ook digitaal. Dat vraagt om nieuwe digitale vaardigheden bij studenten en docenten'. Ze willen sparren met elkaar over hoe om te gaan met scepsis bij docenten die vrezen dat het meer werk is. Michel Kao, beleidsadviseur onderwijs bij de HAN, brengt in dat systemen gebruiksvriendelijk moeten zijn voor studenten en docenten. 'Keep it simple! Er moeten niet te veel opties zijn. De software moet werkbaar zijn om de motivatie te behouden, en aanpasbaar aan de decentrale smaken.'

Meer vraag naar coaching

Bij het ROC van Twente wordt er al aardig wat digitaal getoetst, maar tot nu vooral summatief, vertelt Alike Schipper. 'We gaan nu over op kwalificerend leren waarbij alleen het einddoel duidelijk is. Dat maakt coaching en monitoring echt nodig. We zien nu meer vraag naar coaching bij mbo-studenten; ze zijn niet gewend zelfstandig te leren.' Margreet Manrique van het UMC Utrecht herkent dit. 'Ook bij geneeskundestudenten die atheneum gedaan hebben, zien we dat ze niet goed zelfstandig kunnen studeren.' De deelnemers zien ook dat er gewerkt moet worden aan 'feedback geletterdheid' en digitale vaardigheden. Cursussen zouden uniformer moeten worden ingericht met een beperkt aantal templates, zodat studenten niet steeds opnieuw hun weg moeten vinden want dat is demotiverend.

Leerproces digitaal monitoren

Er is veel behoefte aan digitale tools om het leerproces te monitoren, bijvoorbeeld via e-portfolio's of een dashboard, en aan tools om verrijkende feedback te geven. Feedback is van belang om het leerproces te stimuleren. Men vraagt zich af hoe AI daarbij zou kunnen helpen. Velen hebben de wens om flexibel en gepersonaliseerd te kunnen toetsen: tijd- en plaatsonafhankelijk. Verder wil men graag gezamenlijk een programma van eisen opstellen met de gewenste functionaliteiten voor de nieuwe toetsvormen en applicaties - om zo samen het gesprek met leveranciers te kunnen voeren.

► **'Ik hoor dat op veel plekken dezelfde vraagstukken spelen. Een pilothub is dus een goed idee!'**

Applicatie-richtlijn voor docenten

Jorien van de Belt, adviseur ICT & Onderwijs bij de Hanze herkent de genoemde behoeften en wensen. 'Ik hoor dat op veel plekken dezelfde vraagstukken spelen. Een pilothub is dus een goed idee! Dan kunnen we leren van elkaars ervaringen en de denkkraft bundelen. Binnen de Hanze overwegen we richtlijnen voor docenten op te stellen waarin staat welke applicaties ze waarvoor kunnen gebruiken, zodat docenten bewuste keuzes kunnen maken. Ook zou het handig zijn een dashboard te hebben om het leerproces van studenten goed te kunnen volgen. Een dashboard waarin alle informatie wordt samengevoegd die nu soms nog verspreid staat over verschillende applicaties.'

Wat deelnemers zeggen over 'Digitaal examineren en tentamineren'

Kernteamlid Sharon Klinkenberg leidde de workshop over het thema 'Digitaal examineren en tentamineren' in. Hij is docent statistiek bij de opleiding Communicatiewetenschap van de UvA. Sharon begon al in 2007 met digitaal toetsen via Blackboard met 300 PC's in een studiezaal met hele strenge surveillance, vertelt hij. 'Ik wilde toetsen in een authentieke omgeving. Kennis van en vaardigheid met SPSS-software moet je niet op papier maar achter een computer testen.'

Schaalvergroting en ethische vragen

Sinds 2007 heeft Sharon de vraag naar digitaal toetsen enorm zien groeien. 'De vraag is zo groot dat we het niet aankunnen zelfs al hebben we digitale toetszalen voor 600 studenten. Er is dringend behoefte aan een oplossing. We zien twee stromingen: digitaal toetsen met BYODs of met instellingsbeheerde devices. Bij het gebruiken van BYOD komen ethische vragen kijken. Is dat wel eerlijk? De ene student heeft een beter device dan de andere, en hoe voorkom je spieken?' Sharon wil samen met andere instellingen uitzoeken hoe je grootschalig digitaal toetsen het best kunt inrichten. 'Kunnen we BYOD inzetten én zorgen voor gelijke kansen voor alle studenten? En als we kiezen voor instellingsbeheerde devices dan wil ik een goed antwoord klaar hebben als studenten vragen of ze hun eigen device mogen meenemen.'

‘We moeten het capaciteitsprobleem nu echt gaan oplossen, en dat oplossen gaat jaren duren’

Een deelnemer vraagt zich af of digitaal toetsen niet zal afnemen nu er een overgang is naar formatief toetsen. Sharon: ‘Het klopt dat er een beweging is naar formatief toetsen maar de digitale toetszalen zitten desondanks erg vol. En door ChatGPT neemt digitaal toetsen toe. We moeten het capaciteitsprobleem nu echt gaan oplossen, en dat oplossen gaat jaren duren. Bovendien zullen niet alle instellingen formatief willen toetsen.’

Opschalen voor BYOD-toetsen

Ook uit de gesprekken tussen de onderwijsprofessionals in deze workshop komen duidelijke trends, behoeftes en wensen naar voren. Veel instellingen willen vanwege de groeiende vraag naar digitaal toetsen meer via BYOD gaan toetsen. Amber van Geerestein en Joey Slijpen vertellen dat de Universiteit Utrecht vanwege de enorme groeiende vraag willen overstappen van instellingsbeheerde Chromebooks naar BYOD. ‘We lossen het nu tijdelijk op door ’s avonds te toetsen.’ Een functioneel beheerder van de Hogeschool Utrecht (HU) zegt dat de HU heel erg aan het opschalen is voor BYOD: ‘we hebben nu een ruimte voor 1.000 devices.’ Hogeschool Inholland toetst al twee jaar met BYOD onder andere via Schoollyear. ‘Dat gaat eigenlijk heel goed!’

‘Hoe ontzorg je studenten die stress krijgen van BYOD-toetsen?’

Standaard veiligheidsniveau

Een probleem waar verschillende deelnemers tegenaanlopen is dat BYOD niet met alle toetssystemen werkt. Ze zijn heel blij als dat wordt opgelost. Verder wil men niet afhankelijk zijn van *één marktpartij*, en samen druk kunnen uitoefenen op leveranciers zodat deze een goed, standaard veiligheidsniveau bieden. Er leven nog veel vragen. Bijvoorbeeld: ‘Hoe voorzie je studenten die geen BYOD hebben? Hoe voorkom je fraude? Wat zijn de technische eisen - stroom en wifi - als je digitaal toetst? Hoe ontzorg je studenten die stress krijgen van BYOD-toetsen?’ Iemand stelt pop-up locaties voor om BYODs te testen.

Samen veel voorkomende problemen oplossen

De deelnemers willen samenwerken aan het oplossen van veel voorkomende problemen. Ze zijn tevreden over het resultaat van dit thema als er middelen komen die helpen bij het kiezen tussen het gebruik van instellingsbeheerde of BYOD-devices. Bijvoorbeeld: een overzicht van de voordelen en nadelen (aandachtspunten en risico's), of een beslisboom. Voorts wil men weten welke professionele vaardigheden nodig zijn om BYOD-toetsen goed te ondersteunen. Andere wensen zijn: een stappenplan/roadmap voor BYOD-toetsen, applicatief toetsen, en altijd-en-overal device onafhankelijk toetsen.

Ook voor het derde thema 'Toetsen vanuit visie', ingeleid door SURF-projectleider Digitaal Toetsen Amber de Wilde, werd in de workshops waardevolle en inspirerende input opgehaald.

Terugblik aan het einde van de Communitydag: deelnemers en kernteamleden

▶ 'Het is heel verfrissend om uit te wisselen met mbo, hbo en wo'

Na de twee workshoprondes was er een pauze, voordat de dag werd afgesloten met een *keynote* over 'Toetsen en AI'. In de pauze waren positieve geluiden over de workshops te horen. Zo zei een deelnemer van de Hogeschool Rotterdam: 'het is heel belangrijk om kennis en ervaringen te delen. Ik hoor dat overal dezelfde vragen en problemen leven. Het is heel verfrissend en leerzaam om hierover uit te wisselen en dit te doen met mbo, hbo en wo. We kunnen veel van elkaar leren.'

▶ 'Het mooie vind ik dat Npuls zorgt voor ontkokering'

Kennis delen is goud

Kernteamlid Nelleke Lafeber, beleidsadviseur Strategie en onderwijs bij de MBO Raad, is enthousiast over de opbrengst van de Communitydag. 'Het doel van deze middag was voor mij om nog meer input op te halen en dat is goed gelukt! Daarnaast wilde ik toetsen of wat wij in de klankbordsessies hebben opgehaald, aansluit bij de behoeften

van het onderwijsveld. Ik zag vanmiddag bevestiging van wat wij al hebben opgeschreven – met mooie verscherpingen hier en daar. Zo stelde iemand voor om AI in te zetten om datapunten te analyseren. Ik zie draagvlak om met elkaar aan de slag te gaan. Er was een goede opkomst uit de verschillende onderwijssectoren en ik hoorde geanimeerde gesprekken over vaak breed ervaren vraagstukken. Een van de deelnemers zei: “kennis delen is goud”. Ik zet me in voor het oprichten van een pilothub omdat deze sector overstijgend is, omdat zo mbo, hbo en wo van elkaar kunnen leren. Zowel het mbo als hbo is bezig met programmatisch toetsen. Beide sectoren zijn op zoek naar hoe je dat het beste digitaal kunt ondersteunen. Het mooie vind ik dat Npuls zorgt voor ontkokering en voor gelijkwaardige partners.’

Grote urgentie

Kernteamlid Sharon Klinkenberg is ook blij met de input uit de workshops. ‘Ik hoorde de pijnpunten terugkomen die wij als kernteam hebben benoemd en ook interessante aanvullingen. Iemand zei bijvoorbeeld dat we profijt zouden kunnen hebben van een dynamisch aankoopstelsel voor toetshardware.’ Sharon vindt het belangrijk dat er een pilothub komt. ‘We lopen bij digitaal toetsen nog steeds tegen veel problemen aan en omdat de vraag enorm groeit is de urgentie groot.’

▶ **‘We hebben ruimte en resources nodig om digitaal toetsen goed door te ontwikkelen’**

Ruimte en resources nodig

Om digitaal toetsen goed op te zetten en over te nemen hebben we nog een lange weg te gaan, zegt Sharon. ‘Het is complex. We hebben ruimte en resources nodig om digitaal toetsen goed door te ontwikkelen. De vraagstukken die er liggen, zijn niet lokaal. Het zijn vraagstukken die je in samenwerking moet aanpakken. Het is belangrijk om de krachten te bundelen ook ten opzichte van leveranciers. Er is nu bijvoorbeeld maar een partij op de markt die een lockdown browser biedt voor BYOD-toetsen. We sloten de Communitydag net af met een *keynote* over de inzet van AI bij toetsen. Er werd een mooie toekomst geschetst, maar ik wil wel benadrukken dat we echt eerst de basis op orde moeten hebben. We moeten nu eerst met alle instellingen een visie en architectuur ontwikkelen en het probleem van de schaalbaarheid van digitaal toetsen oplossen!’

Het Kernteam

Schrijvers:

- Annette Peet, SURF
- Sandro Jansz, Fundatis

Bijdragers:

- Marjoleine Dobbelaer, HAN
- Nelleke Lafeber, MBO Raad
- Sharon Klinkenberg, UvA